

ИВАН МЕШЕКОВ

Има творци, чиито имена не се набират с черни букви в историята, но без чийто всеотдаен труд художественият прогрес на човечеството е немислим. Такъв скромнен, всеотдаен, талантлив творец в българската критика беше Иван Мешекков. Своего призвание на критик, своето място на борец за социална правда, за тържеството на хуманизма и красотата Мешекков утвърждава със статиите си за поезията на най-великия певец на пролетариата у нас Христо Смирненски. „Поет на безхлебните“ — така критикът нарече автора на „Зимни вечери“, разкривайки не само дълбоката жизнена правда, борческия заряд в неговата поезия, но и оная чудна магия на словото, която грабва душите и сърцата на трудовия народ, която направи от Смирненски буреизвестник на Септемврийското въстание, буреизвестник на революцията в България.

Иван Мешекков е този, който пръв разкри докрай същността на злостната буржоазна критика срещу Смирненски, показа нейните класови корени, доказа, че само тържеството на социалистическата революция ще създаде истинските условия за разцвета на прогресивната литература и литературна критика.

Един от най-големите приноси на Мешекков в българската критика, в литературната ни история е разкриването на националния облик и прогресивен дух на творчеството на такива творци, като Пенчо Славейков, Йордан Йовков и др. И това критикът върши в един период, когато левосектантството и догматизмът, вулгарният социологизъм нанасят своите най-големи поражения на пролетарския литературен фронт у нас. Разглеждайки литературата като изкуство, като мощно оръжие в класовата борба, Мешекков нито за миг не забравя, че това оръжие ще бъде толкова по-ефикасно, колкото по-голям поетичен заряд крие в себе си. „Истинската поезия — пише той в статията си „Нашата критика за поезията на др. Смирненски“ през 1923 г. — се отличава от бездарната по това, че тя, като носи в себе си възшебната сила на екстазната изповед и на художественото откровение, покорява и най-върли идейни врагове, стига тяхната душа да не е загубила усет за завещаната правда, красота. Бездарната може най-много да озлоби или да направи още по-равнодушен четеца, да компрометира една хубава идея сама по себе си.“

Иван Мешекков полага изключителни усилия за обединяването и утвърждаването на писателите-антифашисти. Неговата книга „Трудовоспътническа литература“ преследва изцяло тази изключително важна историческа и литературна задача. Тук са и грешките, тук са и лутанията на критика, който в своето благородно стремление допусна известно подценяване на авангарда на прогресивната художествена мисъл — на пролетарската литература по това време. Ние се прощаваме с един наш скъп другар и когато прекланяме глава пред неговото дело, ние не скриваме и това, в което той не е успял, за да се поучим както от постиженията, така и от грешките.

За съжаление, през един доста дълъг период от време и то вече в условията на народната власт приносът на Иван Мешекков в нашата марксистическа и прогрес-

сивна критика оставаше някак в забвение. Даваше се път на хора, с които той воюваше за делото на марксизма, а неговото име се премълчаваше. Но словото има чудна сила. Когато честните младежи седнат над масите да изучават нашата литературна история, те не ще забравят, те ще отдадат дължимото и на Иван Мешков, който ни учи да обичаме своя народ и неговата национална литература, който ни учи, че великото призвание на художественото слово е да служи на социалната борба за тържеството на великите идеи на комунизма, за тържеството на правдата и красотата.

В. Колеска